

Autor: Mikael Raihhelgauz

Tallinna Reaalkool

Juhendaja: Piret Järvela

11. klass

Kas massiimmigratsioon rikastab või ohustab Euroopat?

Tõenäoliselt on immigratsioon ja sellesse suhtumine tänapäeva globaliseeruva maailma aktuaalseim poliitiline probleem. Kui seda pole veel varem juhtunud, siis 2014. aastal alanud massiline ränne Lähis-Ida ja Põhja-Aafrika riikidest Euroopasse, mida tihti nimetatakse pagulaskriisiks, tõi immigratsiooniküsimuse nii-öelda laia publiku ette. Viimase pooleteise aasta jooksul esitati Euroopa Liidus üle miljoni asüülitaotluse. See fakt on tekitanud tohutult palju poleemikat, mille keskel on võimatu neutraalseks jääda. Eurooplased on mures: mitu pagulast võtta? kuidas nendega käituda? milliseid pagulasi eelistada? kas lasta neid üldse? Paraku ei saa öelda, et keerulistele küsimustele otsitakse konstruktiivseid vastuseid. Pigem taandub avalik arutelu hüsteerilise dramatismi, kus "marurahvuslased" süüdistavad "vasakliberaale" rahva tahte eiramises, "vasakliberaalid" aga omakorda süüdistavad oponente natsismis. Argumentide asemel kasutatakse poliitilisi loosungeid, nagu "Sallimatus on põliseestlase ainuke päästerõngas!" või "Ei saa olla eestlane, olemata eurooplane."

Mõtlevale inimesele pole ükski sellisel moel esitatud seisukoht vastuvõetav. On selge, et immigratsiooni puhul on tegemist küsimusega, millele pole lihtsaid vastuseid. Immigratsioon kui nähtus pole iseenesest hea ega halb, nagu ei saa toitumine iseenesest tervislik või ebatervislik olla – me kõik peame sööma, küll aga on küsimus selles, kui palju süüa ja mis toit on meie tervisele kasulik. Seega, üritades aru saada, kas massiimmigratsioon rikastab või ohustab Euroopat, peame hoopis välja selgitama, *millistel tingimustel* on massiimmigratsioon rikastav ja millistel on see ohtlik. Ei tohi ka unustada, et meie ees seisev probleem on mitmekülgne: vaadeldes immigratsiooni kultuurilisi mõjusid, ei tohi unustada majanduslikku ja eetilist aspekti.

Mõeldes efektiivsele süsteemile, mis võimaldaks vananevatel Euroopa rahvastel elus püsida, kuid samas säilitada oma kultuuri ja heaolu, tulevad esimesena pähe Ameerika Ühendriigid. Vaevalt leidub mõnda muud näidet riigist, mis suudaks integreerida kümneid immigratsioonilaineid. Füüsik Albert Einstein, diplomaat Henry Kissinger, kirjanik Nabokov, *Google*'i kaasasutaja Sergey Brin ja *YouTube*'i kaasasutaja Steve Chan – need on vaid mõned näited sadadest immigrantidest, kes aitasid viia Ameerika majandust, teadust ja kunsti maailma tippu. Kas Euroopal oleks võimalik tema eeskujuga järgida?

Mingil määral küll. Ameerikal on siiski alati olnud üks eelis, mida meil praegu pole: migrandid olid kohalike sarnased. Iirlased, itaallased, sakslased, erinevad slaavi rahvad, juudid – kõik nad jagasid läänelikku mentaliteeti, ühist pühakirja, kultuurilisi sambaid. Erandiks olid (ja on siamaani) Ida-Aasia rahvad, kes aga vaatamata maailmavaadete fundamentaalsetele erinevustele on lihtsalt üle keskmise edukad ja töökad (näiteks on Aasia päritolu ameeriklaste seas 57% rohkem bakalaureusekraadiga inimesi, kui on rahvas keskmiselt; teaduspreemiate laureaate osakaal aga ületab aasialaste osakaalu rahvastikust kuuekordselt [1]). Isegi USA paremäärmuslaste poolt vihatud mehhiklased on romaani keelt kõnelevad kristlased, Euroopa aga seisab vastamisi süüriialaste ja afganistanlastega, kellest valdav osa on moslemid, eritrealaste puhul jääb 70% kristlus tõenäoliselt ainsaks sarnasuseks. Geert Hofstede kultuurikompass näitab selgelt, kui erinevad on asüülitaotlejad ja peremeesriikide elanikud. Mida suurem on erinevus, seda keerulisem on integreerumine; mida keerulisem on integreerumine, seda eraklikum diasporaa ja halvem koostöö põliselanikega.

Sellises olukorras võib muidugi hädasolijaid ignoreerida, eelistades hoopis Hiina või India immigrante, kuid see oleks pehmelts öeldes ebaetiline. Olen nõus sentensiga, et "suurte moraalsete konfliktide ajal neutraalseks jäämine on võrdne kurjategija toetamisega". Ajalugu jutustab meile

holokausti, armeenlaste genotsiidi ja Nõukogude Liidu küüditamise õudustest: teame, millised on mittesekumise tagajärjed ja teame, kui suur heategu on pagulase vastuvõtmine – on ju ka paljud Eesti pered pääsenud elust okupeeritud kodumaal Rootsi, Kanadasse või USAsse põgenedes. Kas me saame Islamiriigi massimõrvade peale silmi pigistada ja ikka puhta südametunnistusega inimõigustest ja demokraatiaarmastusest rääkida?

Arvan, et sellele küsimusele on raske eitavalt vastata. Igal juhul on praeguseks juba sajad tuhanded pagulase staatuse saanud, millega tuleb leppida ka kõige radikaalsematel rahvuslikel parteidel. Tuleb tunnustada, et Euroopa ees on suur väljakutse. Meil pole algusest peale võimalust ehitada ideaalset immigratsioonipoliitikat: inimlike väärtuste eest seismine nõuab ohvreid ja riske. Kuid ükski tuletõrjuja ei torma põlevasse majja ilma kaitsevarustusega – meilgi on võimalus riske minimaliseerida ja kindlustada oma heaolu ja kultuuri jätkusuutlikkuse. Siin tasubki õppida Ameerika, Kanada ja Austraalia – edukate suure migratsioonitasemega riikide – kogemusest.

Üks esimesi otsustamist vajavaid asjaolusid on toetuste jagamine. Riik ei tohi mingil juhul jagada neid liiga lahkelt. See on iseenesestmõistetav, et inimene, kes hakkab midagi tegemata saama suuremat toetust, kui oli tema senine sissetulek, ei ole eriti motiveeritud tööle minemisest ega panusta riigi majandusse kuigi palju. Paarikümne aasta pärast tekib aga juba niinimetatud “teise põlvkonna probleem”, kus immigrantide lapsed ei saa aru, miks on nad kohalikest vaesemad – sellest ei tule midagi peale viha ja kibestumise. Üks USA tegevuspõhimõtteid, mis aitas tal immigratsiooniga suureks saada, oli toetuste ja igasuguse sotsiaalse kindlustuse vähene kättesaadavus Obama reformide alguseni. Sisserändajad olid valmis esimesest päevast raskelt töötama, migratsiooni idee seisneski selles, et elada kohas, kus on võimalik oma potentsiaali täielikult realiseerida. Hoopis vastupidist pilti näeme Rootsis, kus toetused on teatavasti väga kõrged. 2012. aastal oli immigrantide seas 16,9% töötut, kusjuures Rootsis sündinute puhul oli vaid 6,6%-line töötus [2].

Veel üks asjaolu, milles võiks ameeriklastelt ja kanadalastelt eeskujuga võtta, on üldine suhtumine rahvusluse. Mõlemal rahval on kindlad kriteeriumid, mis neid ühendavad: kodakondsus, riigi- või provintsi keele oskus, soov panustada raha ja jõudu oma maa heaolu nimel ning loomulikult iseenda identifitseerimine ameeriklase või kanadalasena. Need rahvad rõhutavad enda omapärasust, kuid tunnustavad ka oma kujunemise ajalugu ning immigratsioonist tekitatud pluralismi. Uustulijatel ei nõuta oma kultuurilise tausta hülgamist, kuid pakutakse konverteerida see uue rahvusliku identiteedi konteksti. Tulemused on niivõrd head, et isegi mõned väljaspool Põhja-Ameerika kontinenti elavad inimesed unistavad ameeriklasteks või kanadalasteks saamisest. Hoopis teine lugu on Euroopas. Ameerikaliku “te peate ja suudate ameeriklasteks saada” asemel kehtib “te ei ole rootslased/sakslased/itaallased/eestlased”. Seda väidet esitatakse erinevate saatelausetega. Rootsi või Saksamaa puhul on need multikultuurselt julgustavad: “teie kultuur on väga väärtuslik – pole vaja muutuda”. Eestis ja Itaalias aga pigem šovinistlik: “teie ei saa itaallasteks/eestlasteks hakata”. Kumbki variant pole tegelikult hea, kuna raskendab integratsiooni.

Arvan, et massiimmigratsiooniga toime tulemiseks peame loobuma rahvuslikust määratlemisest bioloogilise päritolu järgi. Loomulikult laps, kelle mõlemad vanemad on eestlased, omandab suure tõenäosusega eestlase identiteedi, kuid see pole ainuke tee. Maailmas, kus rohkem kui 200 miljonit inimest ei ela oma sünnimaal, ei saa enam “rassilist puhtust” taga ajada. Ma tunnen mustanahalist noormeest, keda kasvas eestlasest ema: ta määratleb end eestlasena ega kujuta ette enda elu mõnes teises riigis. Tunnen ka poolkorealase tüdrukut, kes õpib parajasti Tartu Ülikoolis ajalugu: ilmeselgelt teab ta meie riigi ajaloost palju rohkem kui tema keskmine “puhtast eestlasest” eakaaslane. Tahan loota, et olen isegi hea näide sellest, et rahvust ei määra geenid. Olen kogu elu õppinud eestikeelsetes koolides, enamik mu sõpru on eestlased, ma armastan eesti keelt ja Eesti riiki. Kas ma olen nüüd vähem eestlane selle pärast, et minu isa oli 2010. aastani Ukraina kodanik ja ema on sisserändajate tütar? Mõned ütlesid, et olen küll, aga õnneks on minu tuttavate seas rohkem inimesi, kes ei vaata mind muulasena. Loodan, et varsti vaadatakse igal pool Euroopas omadena kõiki neid, kes väärtustavad kohalikku keelt ja jagavad humanistlikke väärtusi.

Selline idee rahvusest oleks ka hea viis rahvusliku kultuuri säilitamiseks ilma vastandumiseta. Ühiskonna nõue kohalikest reeglitest kinni pidada on seda õigustatum, kui igaüks võib tahte korral

saada antud ühiskonna täisväärtuslikuks osaks. Siinkohal on heaks näiteks Austraalia, kus 2010. aasta andmetel moodustasid immigrandid koguni 26,8% rahvastikust [3], kuid rahvuslik identiteet on ikka tugev ja 13 750 pagulase võtmine ei sega peaministril kõneleda islamisatsiooni vastu.

Tark immigratsioonipoliitika ei ole ainuüksi järeleandmine, vaid ka enesekehtestus. Selleks, et sisserändaja sooviks integreeruda, peab ta nägema, et sihtriigi ühiskonna kultuur on oma kandjate poolt väärtustatud ja moraalselt edasiviiv. Siinkohal on suur vastutus just meie – tavaliste inimeste – õlgadel. Kas me austame oma rahva inimesi ja traditsioone või seisneb kogu meie enesemääratlus ksenofoobias? Kas me oleme patrioodid iga päev või ainult laulupeol? Neid küsimusi peaks iga eestlane ja iga europlane eelkõige iseendalt küsima. Nõrk kultuur, millest ei hooli tema enda pärijad, ei saa ka immigrandis austust tekitada, tugev kultuur on seevastu ahvatlev, tal on õigus uustulijatele teatud nõudeid esitada. Eeskuju võiks võtta Prantsusmaalt, kus kohus leidis, et burka kandmine läheb vabariigi fundamentaalsele vendluseideele vastu. Kindel seisukoht ei olnud selle riigi puhul rassismi väljendus vaid hoopis rahvusliku ühtsuse kaitse. Kui suvel seal käisin, nägin *Bastille'* päeval tuhandeid erineva päritolu ja usulise taustaga inimesi *La Marseillaise'*i laulmas – kõik nad oli prantslased. Hoopis teistmoodi on kosmopoliitses Londonis. Multikultuurses keskkonnas hakkab iga diasporaa kohalikele vastanduma. Nii otsustavad aina rohkemad bengali naised burkat kanda, kuigi Bangladeshis endas sellist tava pole [4]. Sellest võib järeldada, et pagulaste integreerumise efektiivsus on otseselt seotud põlisrahva suhtumisega oma pärandisse ja väärtustesse.

Ometi on massiimmigratsiooni käsitlusel vaja näidata ka teatud poliitilist jõudu. Sõjaohvrite abistamine ja Euroopa solidaarsuse ülesehitamine on tähtsad, kuid abistamise korraldus peab olema võimalikult tõhus ning ohutu. Kindlasti on meedia loodud pagulaste kuvand kallutatud, kuid Ungari rongijaamade rahunemise, passide hävitamise ja pagulaslaagrites toimuvaid korrariikumise on võimatu eirata. Ülbe käitumise märkimisväärne osakaal viitab sellele, et kõik, kes end pagulasteks nimetavad ei ole tegelikult pagulased. Fakt, et 69% asüülitootlejatest on mehed [5], näitab samuti, et paljud inimesed, kes abi vajavad, seda ei saa. Kui ma otsisin heategevusprogramme Islamiriigi ohvrite toetuseks, leidsin ühe organisatsiooni, mis evakueerib assüüria kristlasi Kurdistani. Küsimusele, miks majutatakse põgenike nii lähedale sõjategevustsoonile ega viida pagulastena lääneriikidesse, vastati, et sellist asja on väga raske seaduslikult korraldada. Need inimesed pole Euroopas oodatud. Seejuures paistab absurdset, et Euroopa valitsused eelistavad võtta inimkaubitsejate toodud rahvast, selle asemel, et ise sõjakoldest inimesi evakueerida.

Senimaani on Suurbritannia olnud ainuke riik, mis otsustas võtta pagulasi ÜRO põgenikelaagritest iseseisvalt Euroopasse saabunute asemel ja saata sõjalaevu Vahemerele inimkaubitsejate vastu võitlemiseks [6]. Muudes riikides pole kahjuks sarnast vaimutugevust demonstreeritud. Võib öelda, et massiimmigratsioon esineb antud situatsioonis loodusliku valikuna. Suur katsumus selgitab välja, millised riigid on võimelised pidama konstruktiivset arutelu parimate otsuste tegemiseks ja mis riigid langevad natsionalistliku hüsteeria või lühinägeliku passiivsuse küüsi.

Massiimmigratsiooni tagajärjed pole selgelt ennustatavad. Pagulaskriis võib tuua Euroopasse värsket tööjõudu ja häid kodanikke, kelle pingutused ühenduvad meie omadega heaolu hoidmiseks. Selleks aga tuleb loobuda rahvuslikust määratlemisest bioloogilise päritolu järgi ja võtta omaks muulasi, kes austavad meie kultuuri. Samuti tuleb näidata meeleskindlust sisserände reguleerimisel, et abi saaksid vaid need, kes seda tõesti vajavad. Loomulikult pole tegemist kerge lahendusega: selleks, et massiimmigratsioonist saaks Euroopat rikastav nähtus, on vaja kainet avalikku arutelu, mis oleks vaba eelarvamustest ja poliitilisest dogmast. Juhul kui Euroopas jätkub ideoloogiline sõda, kus osapooled ei soovi teineteist kuulda, ja kontrollimatu sisseränne toimub paralleelselt ksenofoobia kasvuga, võime paari aasta pärast avastada, et meie riikidesse on tekkinud suured kohalikele vastanduvad kogukonnad, kes ohustavad meie kultuuri ega too kasu meie majandusele. Tahaks loota, et Euroopa läheb esimest teed. Selleks tuleb aga eelkõige mõista, et kõik sõltub meie endi otsustest.

Kasutatud materjalid

1. The model minority is losing patience. (2015) The Economist, October 3rd-9th.
2. Alden, L., Hammarstedt, M. (2014) Integration of Immigrants on Swedish Labour Market – recent trends and explanations.
3. Australian Bureau of Statistics: Migration 2009-10 [WWW] <http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/Products/52F24D6A97BC0A67CA2578B0001197B8?open=document> (11.10.15)
4. Collier, P. (2013) Exodus. Oxford University Press.
5. UNHCR: Refugees/Migrants Emergency Response – Mediterranean [WWW] <http://data.unhcr.org/mediterranean/regional.php> (11.10.15)
6. Syrian refugees in new scheme 'to arrive in UK soon' [WWW] <http://www.bbc.com/news/uk-34268604>